

De Tlingit

oorspronkelijke
bewoners
van de westkust
van Noord-Amerika
en Alaska

DEEL II

De raafratel

De ratel, een prachtig uit cederhout gesneden object, dat de sjamaan helpt om in trance te geraken. De symboliek op de ratel vertelt iets over de levensvisie van de Tlingit.

In dit tweede deel wordt dit heilige gebruiksobject van de *ixt*, de sjamaan, toegelicht.

Ratels worden in het sjamanisme gebruikt om mee te trancereizen en om mee te genezen.

Door de ratel ritmisch te bewegen kan de sjamaan zichzelf in een trance brengen. Men raakt door het ritmische geluid in een ander of verruimd bewustzijn. Soms valt de ixt hierbij op de grond. Vandaar dat hij/zij altijd assistenten bij zich heeft om te helpen. De ixt kan nu door de drie werelden reizen, de onder-, boven- en midden wereld. Hier kan hij/zij praten met de geestwezens en zo informatie krijgen om iemand te genezen of jachtwild naar zich toe te roepen. Het in balans houden van de drie werelden is de

voornaamste taak van de ixt. Dit geeft vrede en gezondheid.

De raaf

Op de ratel zien we een raaf afgebeeld. De raaf staat bij de Westkust-indianen voor de helper bij het scheppen van de mens op aarde. Tevens staat Raaf als poortwachter tussen de bewustzijnslagen in de drie werelden. Vaak draagt de Raaf de zon in zijn bek. Deze heeft Raaf gestolen om aan de mensen te geven: het

levenslicht (zie kader pag. xx). Raaf is de geesthelper van een van de twee hoofdclans. Als de ixt danst en zijn lied zingt waarbij hij de ratel gebruikt, roept hij als eerste Raaf op. Dit doet de ixt door de kop van de ratel omhoog te richten tijdens het laten klinken van de ratel.

De kikker

Adem is bij de Tlingit de vitale levenskracht en wordt *Xb' aseikw* genoemd. Via de tong ademt de ixt de kracht

De voornaamste kenmerken en symbolen van de raafratel

De raaf is een belangrijk dier in de mythologie van de Tlingit.

Een mens-/geestfiguur maakt via zijn tong contact met een geesthelper, in dit geval een dondervogel. Vaak is dit een kikker.

De dondervogel is een mythische vogel die direct met de scheppingsenergie in contact staat. De inspirator, de creatieve intelligentie.

Vaak heeft

de raaf een zon in zijn bek. Deze heeft Raaf gestolen om aan de mensen te geven en staat symbool voor het levenslicht.

De ratel bestaat uit twee delen. In de holte die ontstaat als de delen op elkaar geplaatst zijn, worden steentjes gedaan.

Deze zorgen voor het ruisende geluid.

Aan de onderzijde van de ratel is vaak een gezicht met de snavel van een roofvogel afgebeeld - ook een geesthelper.

De twee delen van de ratel worden bij het handvat met een leren koord of draad samengebonden.

en kennis van de geestheler in en communiceert hij/zij met die geestheler. Dit is verbeeld in een mens-/geestfiguur op de ratel die via zijn tong contact maakt met een kikker. De kikkergeest is een zeer krachtige genezer. De kikker is een heel magisch dier dat zowel op het land als in het water kan leven. Tevens kan hij zichzelf transformeren.

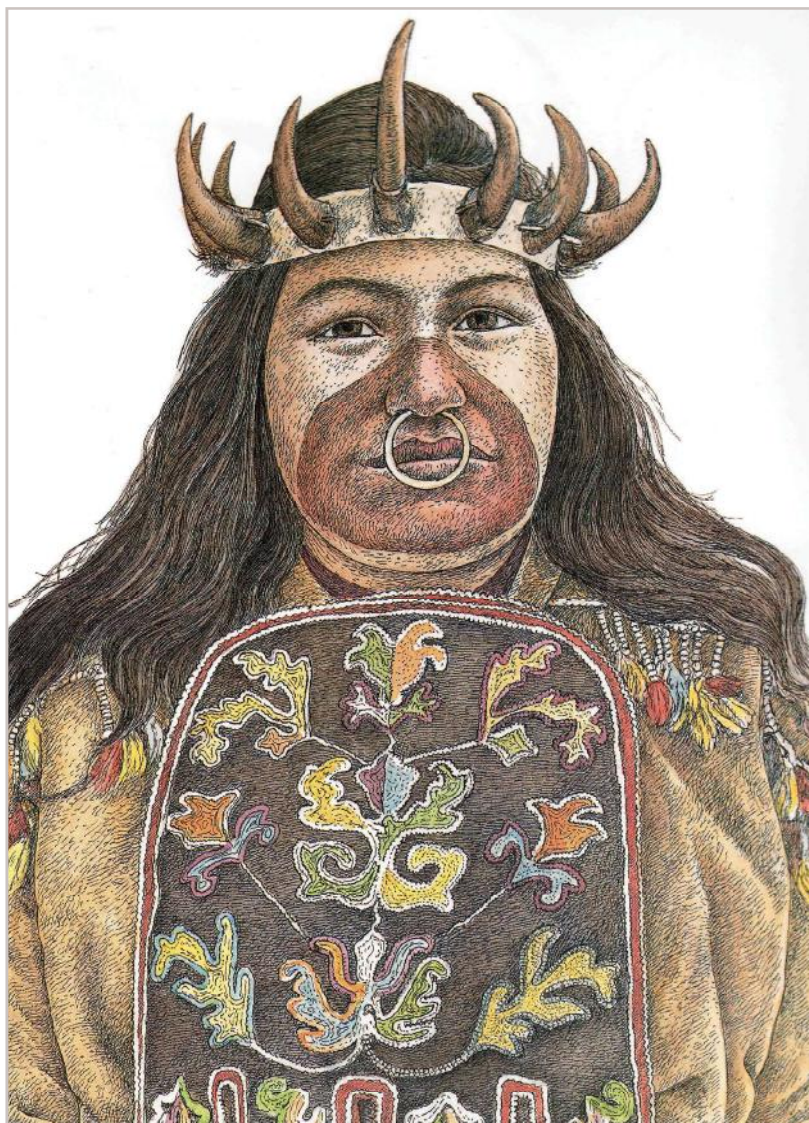
Via de tong neemt de helende energie en kennis van de kikkergeest tot zich om te helpen de patiënt te helen, door bijvoorbeeld verloren zielenstukken op te halen. Onder het woord ziel verstaat men de persoonlijke levensenergie. Het verlies van zielenstukken wordt vaak

gezien als de oorzaak van ziekte en onbalans. Men kan stukken van de ziel verliezen door traumatische ervaringen of negatieve emoties. Andersom kan ook: de icht geeft de negatieve energie, die is weggenomen bij een patiënt, via de mond aan de kikker. De kikker zal de energie omzetten en neutraliseren.

Verschillende ratels

Elke icht heeft zijn persoonlijke geesthelaars. Vandaar dat er verschillende dieren op de

diverse ratels zijn afgebeeld. De sjamaan kan meerdere ratels gebruiken, ieder met een eigen klank. Lage klanken worden gebruikt om de patiënt te aarden, ofwel zijn lichaam te ankeren. Hogere klanken helpen juist om te gaan reizen naar andere bewustzijnslagen. Ratels worden ook gebruikt om het energieveld van de cliënt schoon te schudden en te versterken. Soms wordt de ratel op de patiënt gelegd om zo zijn helende werk te kunnen doen.

Kaw-Claa, een Tlingit-vrouw in danskostuum voor de potlatch (feestceremonie). De bloempatronen van het kralenborduurwerk op het borststuk tonen de Franse invloed geïntroduceerd door de Canadese bonthandelaren.

Op het hoofd draagt de vrouw een diadeem met de klauwen van een grizzlybeer.

Ger Daniëls maakte deze tekening naar een z/w-foto van Case & Draper uit 1906.

Het maken van de ratel

Een speciale houtsnijder begint op aanwijzingen van de ixt uit cederhout de ratel te snijden. De Tlingit hebben voor alles wat zij uitbeelden vaste patronen. Hoewel de vormen van bijvoorbeeld de raaf sterk geabstraheerd zijn, herkent iedere Tlingit deze direct.

De ratel wordt in twee delen gemaakt zodat hij gevuld kan worden met steentjes. Bij het handvat worden de delen samen gebonden met een leren koord. Ook zijn er aan weerszijde gaatjes geboord waardoor men een koord rijgt om de twee delen aan elkaar te bevestigen. De beschildering bestaat meestal uit zwarte hoofdlijnen in

U-vormige cirkels. Hierbinnen worden dan weer kleinere vormen aangebracht waar men rood voor gebruikt. Dan zijn er kleinere vormen waar wit, geel, blauw en groen zichtbaar zijn.

Aan de onderkant van de ratel bevindt zich vaak een gezicht met een kromme snavel - ook een geesthelper verbeeldend - vaak een roofvogel.

Tegenwoordig proberen de Tlingit hun traditionele cultuur en unieke taal weer terug

te vinden via kennis en herinneringen van nog in leven zijnde ouderen. Drank en depressiviteit zijn echter een groot probleem.

Ooit werd hun gevoel van eigenwaarden en zelfrespect systematisch en gewelddadig door overheersers onderdrukt en vernietigd. Door de ceremonies, dansen en verhalen opnieuw te leren aan hun kinderen, willen de Tlingit het gevoel van eigenwaarde en zelfrespect herwinnen.

ingeborg9@hotmail.com

Hedendaags traditioneel
houtsnijwerk voor-
stellende Raaf met de zon
in zijn bek (8 x 3 cm).
Collectie auteur

De Tlingit hebben voor
alles wat zij uitbeelden
vaste patronen

Raafratel van de Tlingit, ca 1890,
verf op hout, 35,6 x 9,5 x 8,3 cm.
Bron: Portland Art Museum, The Elizabeth
Cole Butler collection 87-88-74.

Twee Legendes van Raaf

Raaf en het eerste volk

In een tijd dat er nog geen mensen bestonden op aarde, spoelde een grote dubbele schelp aan het strand. Raaf hoorde vanuit de boom waarin hij zat, geluid uit de schelp komen en begon eraan te pikken om de schelp te openen. Toen de schelp op een kier stond, kwamen er kleine blote mensen uitkruipen. Dit was de geboorte van het eerste volk zoals de inheemse bewoners aan de westkust zichzelf noemen.

Raaf steelt de zon

Vanaf het begin der tijden bestond Raaf al. In het begin was de wereld donker. Raaf struikelde vaak en botste overal tegen aan. Toen hij per toeval op het dak van een huis zat, hoorde hij door het rookgat een oude man praten. Deze was aan het opscheppen over een schat die in een kistje zat.

Die schat was het licht van het universum. Raaf besloot onmiddellijk om deze schat te stelen. Nu wilde het geval dat de dochter van de man naar de rivier liep om water te halen. Raaf veranderde zichzelf in een dennennaald en liet zich in de watermand van de dochter vallen. Toen zij van het water dronk, slikte zij de naald in. In haar warme buik beland, veranderde Raaf nogmaals maar nu in een klein mensje. Na lange tijd werd hij geboren als een mensenbaby en groeide op bij de grootvader die inmiddels van het kind was gaan houden. Het kind wist na lang zeuren eindelijk zijn grootvader te verleiden om de schat aan hem te laten zien. Uit het kistje kwam een grote lichtbal tevoorschijn die grootvader naar het kind toewierp. Nu veranderde het kind in een grote donkere raaf en ving de bal met zijn snavel. Via het rookgat vloog Raaf naar buiten en zag de wereld. Helaas liet hij de bal vallen en deze brak in vele stukjes. Zo ontstonden zon, maan en sterren.

Literatuur

- Bishop, M.** (2001). *The relationship between spirit and matter. Can shamanism help us heal?* Greenwich: Greenwich University Press
- Eliade, M.** (1972). *Shamanism: archaic techniques of ecstasy.* Princeton N.J.: Princeton University Press
- Jilek, W.G.** (2019). *Indian Healing: Shamanic Ceremonialism in the Pacific Northwest Today.* Surrey (Can.): Hancock House Publ.
- Kampen, U. van** (2021). *History of Yukon First Nations Art.* Doctoral Thesis Leiden University
- Lauth, L.M.** (2011). *Tlingit Women in Leadership, One Culture, Two Worlds.* All Regis University Thesis Paper 672
- Macleod, W.C.** (1925). Certain mortuary aspects of North West coast culture. In: *American Anthropologist* 27
- Taylor, C.F.** (ed.) (1995). *Native Americans Arts and Crafts.* Smithmark Publ.
- Zimmerman, L.J.** (2012). *Indianen uit Noord-Amerika, Leven, mythen en kunst.* Kerkdriel: Librero

Internet

- Worl, R.** (2019). *Tlingit Spirituality and Shamanism in the 21st century.* Lezing op YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=iAuzZUR61Dk>

* Ingeborg van Bleisem is in 1985 afgestudeerd aan de Amsterdamse Academie voor Beeldende Vorming en heeft in 2001 de opleiding Dansexpressie afgerond. Daarnaast heeft zij praktische studies gedaan in sjamanisme bij onder anderen André Two Bears (Noord-Amerika), Wai Turoa Morgan (Maori Nieuw Zeeland), Angaangaq (Inuit Groenland) Winona Twowords (Lakota Noord-Amerika), Katherine Cheshire (Hopi Noord-Amerika), Petra Giesbergen (Siberisch sjamanisme). In 2006 heeft zij een reis gemaakt naar de Westkust van Canada en verbleef zij onder andere in Koeye Lodge bij de Bella Coola.

